

ישראל חייבת לשים למטרה את "ראש התמנון" איראן

16.01.2024 | ד"ר יוסי מנשרוף

ישראל חייבת לפעול נגד איראן במסגרת דוקטרינת הביטחון הישראלית שהיא נדרשת לגבש מחדש לאחר ה-7 באוקטובר. במסגרת ההגנה על גבולותיה, היא אינה יכולה להסתפק בלחימה נגד שלוחיה של איראן אלא צריכה להציב למטרה את איראן, בהתאם לתפקיד הקריטי שלה בערעור ביטחונה של ישראל.

מאז ה-7 באוקטובר ניטשת מחלוקת באשר למידת מעורבותה של איראן במתקפת חמאס, בדגש על השאלה האם ידעה מראש על המתקפה והייתה שותפה לתכנונה. גם אם טהראן לא ידעה על המתקפה, אחריותה לטבח ולטרור המזוויע מצד חמאס ברורה לכול. למעשה, חמאס לא יכול היה לבצע את המתקפה ללא הסיוע השיטתי שקיבל מטהראן לאורך עשרות השנים.

מבין המידע שפורסם מאז המתקפה, התחדדה האחריות והמעורבות האיראנית. ראשית, ראשי הזרוע הצבאית של חמאס עמדו בקשר שוטף עם ראשי המערכת הביטחונית באיראן, ותכננו איתם את מהלכיהם נגד ישראל. בריאיון לתקשורת האיראנית, ב-8 בנובמבר, הדגיש אסמאעיל כות'רי, כיום חבר ועדת חוץ וביטחון במג'לס האיראני, ובעבר מפקד בכיר במשה"מ (שימש בין היתר כמפקד כוחות משה"מ בטהראן), את שותפות מפקד כוח קודס במשה"מ, קאסם סולימאני (שחוסל ע"י ארה"ב בינואר 2020), בתכנון מתקפות חמאס.

כות'רי הצהיר שמפקד הזרוע הצבאית בחמאס, מוחמד דף, תכנן ביחד עם סולימאני רבים מהמבצעים של חמאס, ולכן "היכולת הדרושה למבצע הזה אינה נוגעת ליום או יומיים אלא חוזרת כמה שנים אחורה". מעבר לתכנון, כות'רי הזכיר את אחריותה של טהראן לבניין הכוח של חמאס באומרו ש"חזית ההתנגדות מילאה את ידיהם של חמאס והג'יהאד האסלאמי בעזה, ולכן חמאס ביצעה את המבצע הזה באמצעות יכולות גבוהות". שיתוף הפעולה האינטנסיבי הזה נמשך גם לאחר חיסול סולימאני, ושרד את המשבר ביחסי איראן-חמאס בעקבות תמיכת חמאס במורדים הסורים. כזכור, בשנים הראשונות לפרוץ המלחמה בסוריה פינתה חמאס את מפקדותיה מסוריה לקטר, ומחבלים מהזרוע הצבאית שלה אף השתתפו בקרבות לצד המורדים נגד כוחותיו של אסד.

עם זאת, היא שינתה את מדיניותה בהמשך, וביתר שאת לאחר שהסתבר שאסד הצליח לשרוד בעקבות התמיכה שקיבל מרוסיה ומאיראן. היחסים בין אסד לחמאס לא שוקמו במלואם מאז (למרות הפגישה ההיסטורית בדמשק בין אסד לבכירי חמאס, ח'ליל אל-חיה ואוסמה חמדאן, באוקטובר 2022). עם זאת, מסתמן ששיתוף הפעולה בין איראן לזרוע הצבאית בחמאס נמשך לאורך השנים, למרות ניסיונה של איראן לחתור תחת חמאס ברצועת עזה, בעיקר באמצעות

הקמת ארגון מתחרה לחמאס, אל-צאברין, ב-2014.

כך, במאמר שפרסמה בדצמבר הסבירה חוקרת הזירה הפלסטינית, לילא סאורת (Leila Seurat) ממכון המחקר The Arab Centre for Research and Political Studies, שהפינה את נגישותה לחמאס באמצעות ראיונות שקיימה עם בכירי הארגון בעזה ובלבנון, שבכירי הזרוע הצבאית, ובראשם סגן מפקד הזרוע, מרואן עיסא, שמרו לאורך השנים על יחסים איתנים עם איראן, חרף הפגיעה ביחסי איראן-חמאס בצל המלחמה בסוריה. במסגרת זאת, ציינה, "נהג עיסא לבקר בטהראן כל אימת שהתאפשר לו".

זאת ועוד, הצהרות מטהראן אף חידדו את ההבנה לגבי תרומתה המכריעה של טהראן בפיתוח מערך המנהרות של חמאס. בריאיון לתקשורת האיראנית באמצע נובמבר סיפר הפרשן האיראני אמיר מוסוי, המקורב לחוגי המשטר בטהראן ונחשב לאחד משופריו הראשיים לתקשורת הערבית, שסולימאני הפקיד בידי חמאס טכנולוגיות מתקדמות לטובת קידום מערך התת-קרקע שלו. לדבריו, חמאס קידם את המערך הזה בזכות פיקוח ישיר של סולימאני על הציוד הטכנולוגי שהפקיד כוח קודם בידי חמאס, ושבזכותו הצליחה חמאס להקים ברחבי עזה מערך תת-קרקע משוכלל. בהקשר זה הסביר שמחבלי חמאס בנו את המנהרות כך שתהיינה עמידות בפני הכנסת גזים רעילים או ניסיונות להציפן במים.

לצד זאת, בראשית ינואר חשף צה"ל תשתית טרור ורכיבי ייצור ופיתוח טילים מדויקים של חמאס בהנחיה איראנית בדרג' תופאח שבצפון רצועת עזה. חשיפה זו מחדדת את הידיעה שאיראן הבריחה ידע מתקדם לרצועת עזה, באמצעות הדרכות שהעבירה למומחי חמאס והג'יהאד האסלאמי בשטחה (כפי שהצהיר בפומבי נציג הג'יהאד האסלאמי בטהראן, נאצר אבו-שריף, בריאיון לתקשורת בנובמבר 2018). גם ההכשרות שקיבל בטהראן מוחמד זווארי (חוסל ב-2016), ממקימי מערך הכטב"מים של חמאס, ממחישות את נחישותה של טהראן לייצא את הידע שלה לידי חמאס בעזה, כצלע משלימה למערך המנהרות שנתקל בקושי מסוים לאחר שמצרים תחת סיסי פעלה מולו באופן חלקי.

יחסי איראן-חמאס אינם יחסי מרות אלא שותפות אסטרטגית, שבמסגרתה טהראן מציידת את חמאס במיטב הטכנולוגיות והאמל"ח שברשותה. במסגרת דוקטרינת הביטחון החדשה שישראל נדרשת לגבש, היא אינה יכולה להשלים עם החתרנות האיראנית ברצועת עזה. לפיכך, כאקט משלים לשליטה צבאית ישראלית ברצועת עזה ולהקמת מערך מסכל בציר פילדלפי או בסביבתו, היא חייבת לפעול ישירות נגד איראן. זאת בהתאם לצפי שתשאף לשקם את חמאס לאחר המלחמה, בהיותה "ראש התמנון" והספק העיקרי שמאמן, מממן, מחמש ומצייד את חמאס.

בהתאם לכך, ולאור אחריותה של איראן גם לקידום הטרור בגבולה הצפוני של ישראל, על ישראל לאמץ אסטרטגיה חדשה ועדכנית כהגנה עצמית נגד הפעילות שאיראן מקדמת להשמדת ישראל באמצעות כיתורה תחת איום משמעותי בלתי נסבל. תכליתה תהיה למנוע תקומה והתבססות של מליציה המגובה בידי איראן בגבולות ישראל. במסגרת זאת, נהיר כי לצד

מאמציה השוטפים ברצועת עזה, על ישראל לפגוע ישירות בתוך איראן באותן היכולות שאיראן מעניקה לשלוחיה באזור, לצד המשך פעילותה נגד כוח קודס. כך, עליה לקדם מתקפות ממוקדות נגד יכולות הכטב"מ ותוכנית הטילים של איראן, מתוך הנחה מבוססת שאמל"ח שקיים בידי איראן מגיע בסופו של דבר לשלוחיה באזור.

לצד זאת, ישראל אינה יכולה לאפשר את המשך המימון שטהראן מעניקה לחמאס. לכן, לצד מדיניות הסנקציות, שהוכח שאין בכוחה למנוע לחלוטין את המשך המימון האיראני, על ישראל לקדם חנק של המקורות הכספיים שבאמצעותם איראן מעבירה את המימון, כולל חלפני כספים שבאמצעותם מתבצעות עסקאות חוואלה עם חלפנים מרצועת עזה.

הפעילות האינטנסיבית הישראלית המוצעת נגד איראן אינה צפויה להביא למלחמה עם איראן, ראשית משום שטהראן תחשוש שמלחמה כזו תשחק לידי ישראל כיוון שתאפשר לה לתקוף את מתקני הגרעין שלה. שנית, לאור משבר הלגיטימציה המתמשך שהמשטר סובל ממנו ספק רב אם יבחר להכניס עצמו למלחמה שתסכן את שרידותו מבית. שלישית, טהראן מבינה שבתרחיש של מלחמה נגד ישראל תתקשה ארה"ב לעמוד מנגד ותיאלץ להשתתף במלחמה כנגזרת מחשיבותה האסטרטגית של ישראל עבור מדיניות ארה"ב באזור, ושותפות הערכים הקושרת בין ישראל לארה"ב בברית עמוקה.